

Αγγελική Καλλία - Αντωνίου

Θεσμικό Πλαίσιο για την Προστασία και Διαχείριση Υδατικών Πόρων

Η προστασία και η ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων είναι αναγκαία προϋπόθεση της βιώσιμης ανάπτυξης και της διασφάλισης της δημόσιας υγείας. Οι υδατικοί πόροι απειλούνται από την κλιματική αλλαγή και την απώλεια της βιοποικιλότητας που αποτελούν τα μεγαλύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα του αιώνα μας. Φαινόμενα ρύπανσης, ξηρασίας και πλημμύρες εμφανίζονται με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα.

Το βιβλίο απευθύνεται σε φοιτητές, δικηγόρους, τεχνικούς, υπαλλήλους της διοίκησης, Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς και σε κάθε ενδιαφερόμενο. Παρουσιάζεται με εύληπτο και εύχρηστο τρόπο η ισχύουσα ευρωπαϊκή και ελληνική νομοθεσία για τους υδατικούς πόρους. Ο αναγνώστης ενημερώνεται: α) για τη νομοθεσία, β) για τον τρόπο ελέγχου εφαρμογής της νομοθεσίας από τα ελληνικά και ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, γ) για τις επιβαλλόμενες κυρώσεις στους παραβάτες, δ) για τα δικαιώματα που διαθέτει ο πολίτης ενώπιον των ελληνικών αρχών και των αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ε) για την αξιοποίηση των υδατικών πόρων στην παραγωγή ενέργειας, στ) για τη συμβολή του επιχειρησιακού προγράμματος για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη (ΕΠΠΕΡΑΑ) στην προστασία των υδατικών πόρων, ζ) για πηγές περαιτέρω πληροφόρησης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το νερό, προϋπόθεση ζωής, απειλείται στην εποχή μας από την υποβάθμιση και ρύπανση, την αυξημένη ζήτηση λόγω της πληθυσμιακής αύξησης και τα ακραία καιρικά φαινόμενα λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Για τη διευθέτηση του ισοζυγίου προσφοράς και ζήτησης του νερού απαιτείται πλέον στρατηγικό σχέδιο βιώσιμης πολιτικής υδατικών πόρων, το οποίο εμπλέκει φυσικές, τεχνολογικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Έτσι οι υδατικοί πόροι στην εποχή μας αποκτούν και οικονομική διάσταση, συνδέονται με τον προγραμματισμό της ανάπτυξης, και αντιμετωπίζονται ως φυσικός πόρος σε ανεπάρκεια.

Η Διεθνής Κοινότητα έχει ενεργοποιηθεί για να αντιμετωπίσει το παγκόσμιο πρόβλημα του νερού. Πέραν της υιοθέτησης Διεθνών Συμβάσεων για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος και Διμερών ή Πολυμερών Συνθηκών για την προστασία διεθνών ποταμών, από το έτος 1997 συγκαλείται, ανά τριετία, το Παγκόσμιο Φόρουμ για το νερό, στο οποίο μετέχουν κυβερνητικοί, επιστημονικοί και κοινωνικοί φορείς από όλο τον κόσμο. Το 2000, το Φόρουμ ανακήρυξε την πρόσβαση στο νερό θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και υιοθέτησε την Διακήρυξη για την εξασφάλιση του νερού τον 21ο αιώνα.

Το νομοθετικό πλαίσιο της Ε. Ένωσης για τους υδατικούς πόρους, αναπτύσσεται στη δεκαετία του 1970. Αρχικά ήταν αποσπασματικό και δεν αποτελούσε έκφραση συγκροτημένης, συνολικής πολιτικής. Την πρώτη περίοδο (1970-1980) τέθηκαν ποιοτικοί στόχοι για τα νερά, ανάλογα με τη χρήση που αυτά προορίζονται να έχουν. Το 1988, στη Σύνο-

δο Υπουργών Περιβάλλοντος, αποφασίσθηκε η συμπλήρωση και αναθεώρηση της νομοθεσίας που οδήγησε στο δεύτερο νομοθετικό «κύμα», 1988-2000, που θέτει ποιοτικούς στόχους στις πηγές που προκαλούν τη ρύπανση των νερών. Οι βασικές νομοθετικές διατάξεις για τους υδατικούς πόρους καλύπτουν τα ακόλουθα θέματα:

- α) ποιότητα των επιφανειακών νερών από τα οποία αντλείται πόσιμο νερό,
- β) ποιότητα του πόσιμου νερού,
- γ) μέθοδοι δειγματοληψίας και ελέγχου του νερού που προορίζεται για πόσιμο,
- δ) ρύπανση από τα απορρυπαντικά,
- ε) έκχυση επικίνδυνων ουσιών στο υδάτινο περιβάλλον,
- στ) απαιτούμενη ποιότητα των νερών για τα οστρακοειδή,
- ζ) απαιτούμενη ποιότητα των νερών για τη διατήρηση της ζωής των ψαριών,
- η) προστασία των υπόγειων νερών,
- θ) προστασία των νερών από την νιτρική ρύπανση,
- ι) υποχρέωση επεξεργασίας αστικών και βιομηχανικών λυμάτων,
- κ) αντιμετώπιση των έμμονων οργανικών ρύπων,
- λ) ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης μέσω αδειοδότησης ιδιαίτερα ρυπαίνουσων εγκαταστάσεων,
- μ) Οδηγία - πλαίσιο για το νερό (2000), που θέτει στόχους οι οποίοι πρέπει σταδιακά να υλοποιούνται έως το έτος 2015,
- ν) αντιμετώπιση κινδύνων πλημμυρών.
- ξ) Ανακοίνωση (2007) της Ε. Επιτροπής για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και ξηρασίας η οποία προτρέπει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν το σχεδιασμό χρήσης γης, να εκπονήσουν σχέδια διαχείρισης κινδύνων ξηρασίας και να συστήσουν, έως το 2012, Παρατηρητήριο και Σύστημα Έγκαιρης Προειδοποίησης για τα φαινόμενα ξηρασίας,
- ο) διαχείριση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.

Το τρέχον 6^ο Πρόγραμμα Δράσης της Ε. Επιτροπής για το περιβάλλον, το οποίο καλύπτει την χρονική περίοδο 2002 έως 2012, έθεσε ως

προτεραιότητα της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής τη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων και την ενσωμάτωση της πολιτικής για την προστασία και βιώσιμη διαχείριση των υδάτων στους άλλους τομείς της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως στην ενεργειακή πολιτική, την πολιτική μεταφορών, τη γεωργική πολιτική, την αλιευτική πολιτική και τη τουριστική πολιτική.

Από το έτος 2007 ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (Ε.Ο.Π.) συντονίζει το ευρωπαϊκό δίκτυο πληροφοριών για το νερό, το λεγόμενο WISE (Water Information System for Europe). Η πρόσφατη έκθεση του Ε.Ο.Π. «Water resources across Europe – confronting water scarcity and drought: Υδάτινοι πόροι σε ολόκληρη τη Ευρώπη-αντιμετώπιση της ξηρασίας και λειψυδρίας» [EEA Report 2/2009] επισημαίνει ότι η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων που πραγματοποιείται σήμερα, αφενός μεν αυξάνει την πιθανότητα σοβαρής λειψυδρίας σε περιόδους ξηρασίας, αφετέρου δε ενισχύει τον κίνδυνο εισχώρησης θαλασσινού νερού στα υπόγεια νερά στις παρακτιες περιοχές. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι η Κύπρος, η οποία το 2008, που αντιμετώπισε έντονη ξηρασία, αναγκάστηκε να εισάγει νερό με υδατοδεξαμενές και να περιορίσει την οικιακή παροχή. Η έκθεση τονίζει ότι η γεωργία σήμερα χρησιμοποιεί, κατά μέσο όρο, στην Ευρώπη το 24% των αντληθέντων υδάτων, ενώ στην νότια Ευρώπη το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 80%. Συνεπώς είναι επιτακτική ανάγκη η παροχή φορολογικών κινήτρων και κάθε είδους βοήθειας, εκπαίδευσης και πληροφόρησης προς τους αγρότες για ορθολογική χρήση του νερού.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που κατατέθηκαν στην Υποεπιτροπή Υδατικών Πόρων της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος της Ελληνικής Βουλής (2010) η κατάσταση των ποταμών στη χώρα μας είναι καλύτερη από το μέσο όρο σε επίπεδο Ε. Ένωσης. Παρ' όλα αυτά σε πολλές περιπτώσεις οι ποταμοί της χώρας δεν αντιμετωπίζονται ως πηγές ζωής αλλά ως αποδέκτες οικιακών, βιομηχανικών/βιοτεχνικών και γεωργικών αποβλήτων.

Το βιβλίο αυτό παρουσιάζει συνοπτικά τα ισχύοντα νομοθετικά μέτρα στη χώρα μας, είτε αυτά αποτελούν κύρωση διεθνών συμβάσεων, για την προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων, είτε ενσωμάτωση δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε μέτρα εθνικής πρωτοβουλίας.